

Přehled vybraných tematických zpráv České školní inspekce (září–listopad 2016)

Prevence a řešení šikany a dalších projevů rizikového chování ve školách

V září 2016 zveřejnila Česká školní inspekce tematickou zprávu s výsledky inspekční činnosti zaměřené na problematiku prevence a řešení šikany a dalších projevů rizikového chování v MŠ, ZŠ a SŠ. Inspekční činnost byla připravena a realizována ve spolupráci s Národním ústavem pro vzdělávání.

Předškolní vzdělávání

Výskyt projevů šikany a rizikového chování je v MŠ dlouhodobě velmi nízký. Pouze cca 1,5 % MŠ navštívených Českou školní inspekcí uvádí, že tento problém v průběhu školního roku bylo třeba řešit. Téměř vždy v těchto případech jde o slovní formu šikany. V MŠ je prevence rizikového chování realizována především v rámci budování pozitivního školního a třídního klimatu, důraz je kladen na vytváření vztahových pravidel ve třídě.

Základní vzdělávání

Šikana se v posledních třech letech vyskytla téměř v každé druhé ZŠ (v rámci prezenční inspekční činnosti navštíveno 787 ZŠ, *pozn. red.*). Nejčastěji šlo o psychickou šikanu v prv-

ním a druhém stadiu projevující se především slovně (nadávky, výsměch, pohrdání, hrubé žertování, kritizování a zpochybňování, ponižování). Oproti minulosti vzrůstá počet případů kyberšikany (v 52 % ZŠ, v nichž se nějaký projev šikany vyskytoval). Fyzická šikana (např. bití, kopání apod.) byla zaznamenána v necelé polovině škol, kde se šikana vyskytovala. Případy nevhodného chování žáků směrem k učitelům se objevují a řeší častěji než v minulosti, nicméně takových případů, které by bylo možné označit za skutečnou šikanu, je mezi nimi naštěstí stále málo. Často mají podobu kyberšikany, kdy žáci při využívání ICT technologií mají pocit beztrestnosti.

Celkově zajišťují preventivní činnosti v ZŠ nejen školní metodici prevence, ale především také učitelé v rámci výuky, třídní učitelé a výchovní poradci. Celkově se školní metodici prevence věnují preventivní činnosti v průměru 2,5 hodiny týdně a výchovní poradci vykonávají své činnosti v průměru 3,5 hodiny týdně, což nelze považovat za dostatečný časový prostor.

V oblasti prevence spolupracují školy nejčastěji s pedagogicko-psychologickými poradnami. Externí programy prevence využívají dvě pětiny ZŠ. Určité rezervy byly zjištěny ve zpracování krizových plánů – s výjimkou šikany je pro různé oblasti nemá zpracovány více než pětina škol.

Žáci ZŠ byli o šikaně informováni především v rámci výkladu učitele a formou besed. Třídnické hodiny jsou k tomuto účelu využívány v menší míře než v SŠ. Se vztahy se pracuje průběžně nastavením vztahových pravidel v rámci třídy. K problematice šikany se v posledních třech letech vzdělávali učitelé ve více než čtyřech pětinach škol.

Střední vzdělávání

Šikana byla v posledních třech letech řešena v 60 % navštívených SŠ (v rámci prezenční inspekční činnosti navštíveno 249 SŠ, *pozn. red.*), přičemž převažovala počáteční stadia. Obdobně jako v ZŠ je dominantní šikana psychická. Specifikem SŠ byla kyberšikana (dlouhodobě uvádělo tyto případy okolo 50 % SŠ). Naopak

Tabulka 1 | Počet případů šikany podle převažujícího důvodu v ZŠ a SŠ – podíl případů (v %)

Zástupný důvod	ZŠ - podíl případů (v %)*	SŠ - podíl případů (v %)*
osobnostní charakteristika oběti	42,1	21,9
sociální znevýhodnění (např. oblékání, absence mobilního telefonu)	20,6	10,4
fyzická odlišnost (např. obezita, neobratnost, tělesně slabší jedinec)	18,3	42,7
zdravotní postižení / znevýhodnění	7,9	4,2
„nováčkovství“ (nově příchozí člen skupiny)	5,6	8,3
národnost, etnicita	4,8	4,2
jiné (nadřazenost starších žáků vůči mladším)	4,8	7,3
gender	4	1
homofobie, bifobie a transfbie	0,8	0

* Součet podílů případů nedává 100 % z důvodu možnosti výběru více důvodů současně.